

"Niskotemperaturowe pomiary
termo-i radioluminescencji
monokryształów fluorków
domieszkowanych Yb, Ce i Nd"

mgr inż. Zbigniew Kowalski,
prof. dr hab. inż. Sławomir Maksymilian Kaczmarek,
prof. dr hab. Winicjusz Drozdowski,
prof. dr hab. Georges Boulon

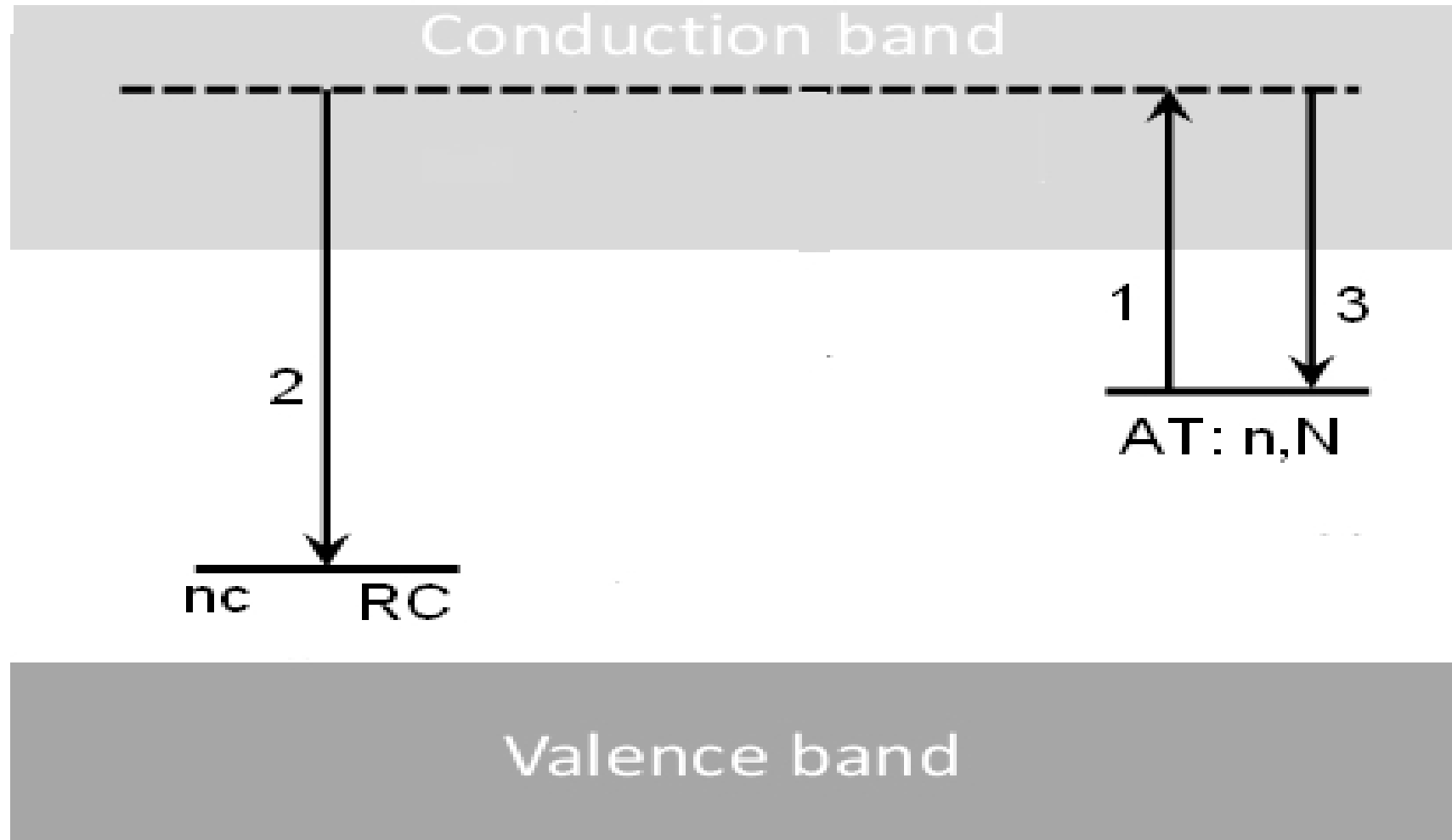
Plan prezentacji

1. Podstawowe modele termoluminescencji.
2. Badane materiały.
3. Wpływ domieszek na właściwości optyczne.
4. Sprzęt i metody pomiarowe.
5. Wyniki i ich opracowanie.
6. Wnioski.
7. Podziękowania

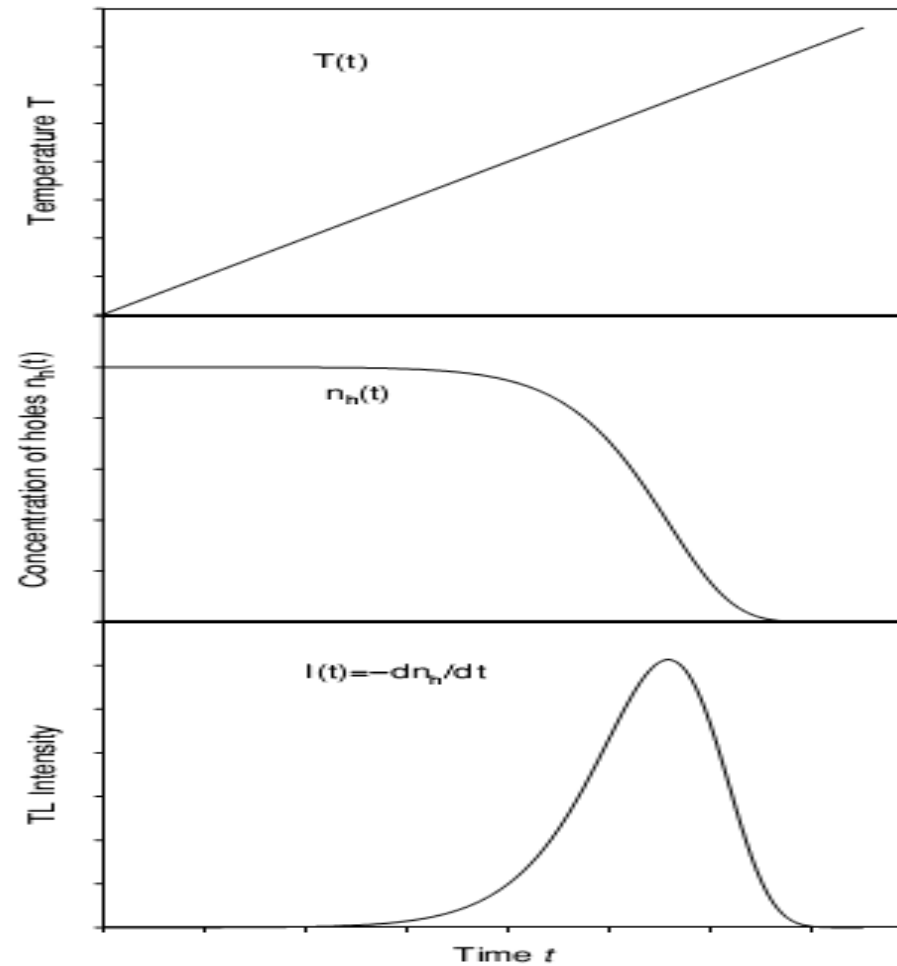
Podstawowe modele termoluminescencji – krótki wstęp

Prosty model OTOR (one-trap-one-recombination center)

Zależności temperatury, koncentracji nośników oraz rekombinacji od czasu

Intensywność emisji jest równa tempu rekombinacji dziur i elektronów na RC:

$$I(t) = -\frac{dn_h}{dt}$$

$$I(t) = -\frac{dn}{dt} = nse^{-E/kT}$$

$$I(t) = -\frac{dn}{dt} = \frac{n^2}{N}se^{-E/kT}$$

$$I(t) = -\frac{dn}{dt} = n^b s' e^{-E/kT}$$

s – stała charakteryzująca pułapki elektronowe, przedeksponencjalny czynnik częstotliwościowy. Parametr ten jest proporcjonalny do częstotliwości kolizji elektronów z fononami sieci krystalicznej. Typowo maksymalne wartości odpowiadają częstotliwości drgań sieci – $10^{12} - 10^{14} \text{ s}^{-1}$.

N – całkowita koncentracja pułapek

n – koncentracja spułapkowanych elektronów w chwili t .

b – rząd kinetyki (zazwyczaj między 1-2)

s' – efektywny czynnik częstotliwościowy dla ogólnego rzędu kinetyki.

Rozwiązaniem równania różniczkowego dla kinetyki pierwszego rzędu jest:

$$n(t) = n_0 \cdot \exp \left[-s \int_{t_0}^t \exp \{ -E_t / kT \} dt \right]$$

Po podstawieniu liniowej funkcji grzania za t uzyskujemy:

$$n(T) = n_0 \cdot \exp \left[-\frac{s}{\beta} \int_{T_0}^T \exp \{ -E_t / k\theta \} d\theta \right]$$

Podstawiamy uzyskany wynik pod $I(t) = nse^{-E/kT}$:

$$I(T) = nse^{-E/kT} = n_0 s \exp[-E/kT] \cdot \exp \left[-\frac{s}{\beta} \int_{T_0}^T \exp \{ -E_t / k\theta \} d\theta \right]$$

E – energia aktywacji lub głębokość pułapki (eV)

k – stała Boltzmannna ($8.617 \cdot 10^{-5}$ eV/K)

t – czas (s)

T – temperatura (K)

Podobnie postępując w przypadku pozostałych równań można uzyskać:

$$I(T) = n_0 s \cdot \exp\left[-\frac{E}{kT}\right] \cdot \exp\left[-\frac{s}{\beta} \int_{T_0}^T \exp\left\{-\frac{E}{k\theta}\right\} d\theta\right]$$

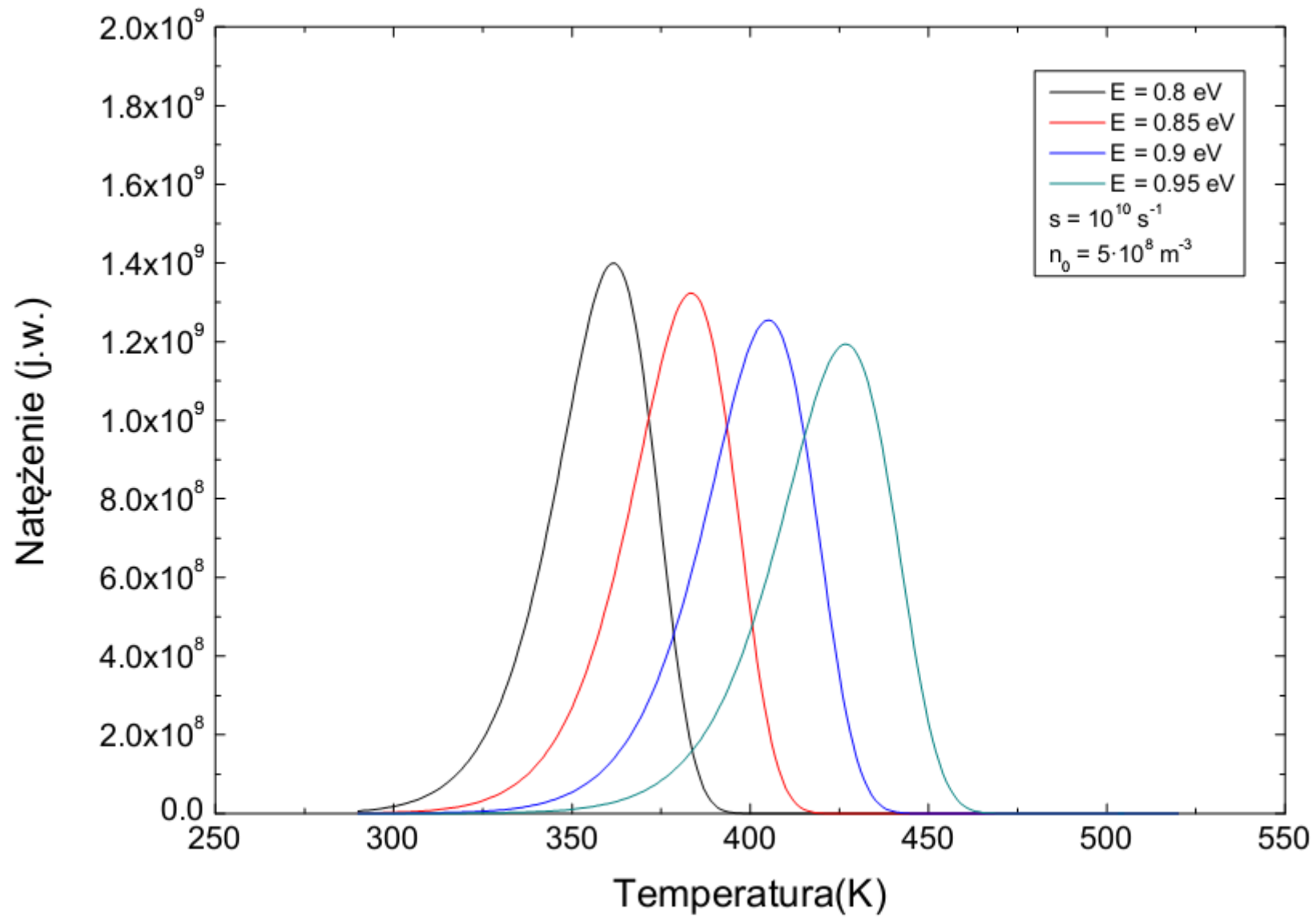
$$I(T) = n_0^2 \cdot \frac{s}{N} \exp\left[-\frac{E}{kT}\right] \cdot \exp\left[1 + \frac{n_0 s}{\beta N} \int_{T_0}^T \exp\left\{-\frac{E}{k\theta}\right\} d\theta\right]^{-2}$$

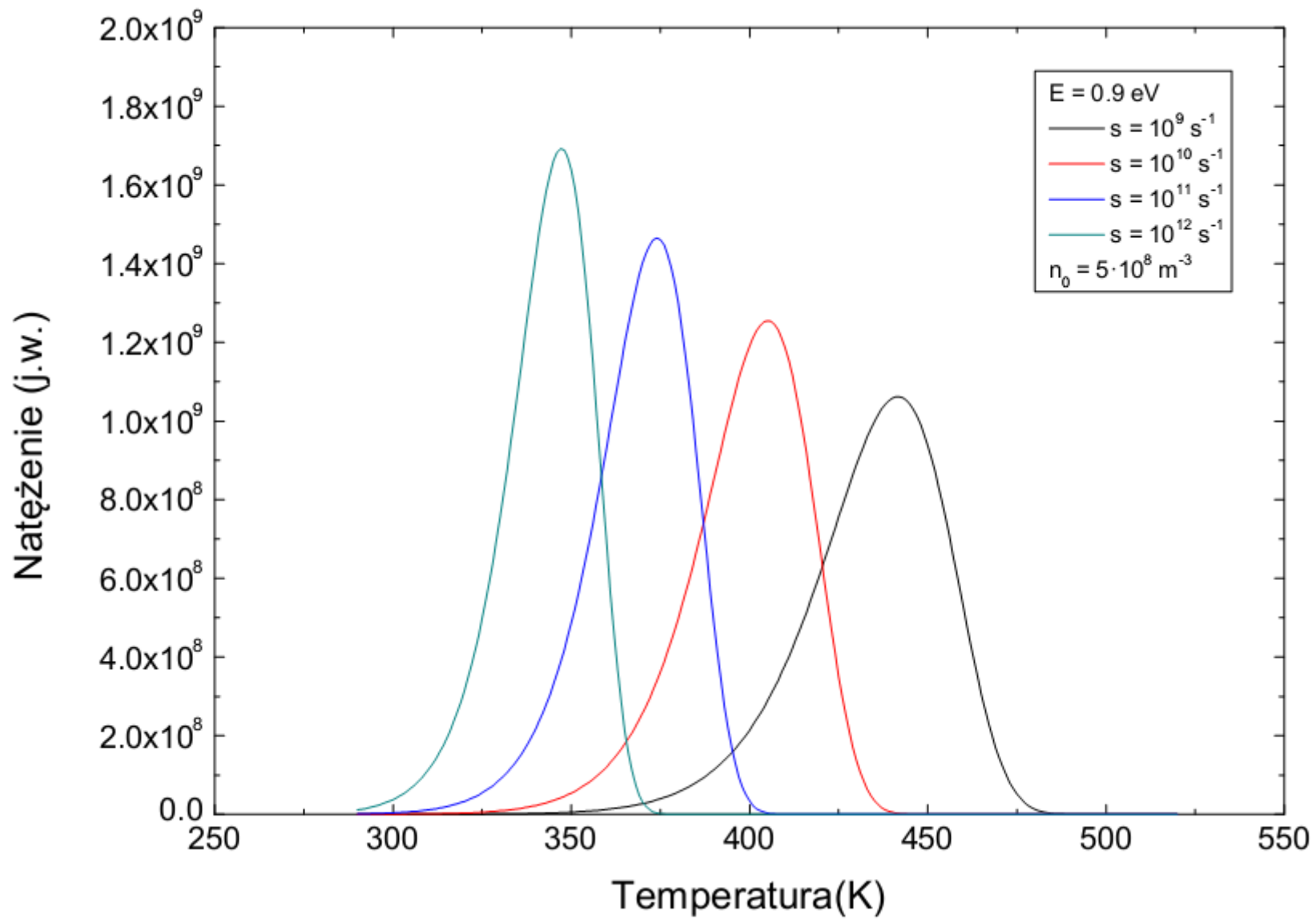
$$I(T) = s'' \cdot n_0 \cdot \exp\left[-\frac{E}{kT}\right] \cdot \exp\left[-\frac{s}{\beta} \int_{T_0}^T \exp\left\{-\frac{E}{k\theta}\right\} d\theta\right]^{-\frac{b}{b-1}}$$

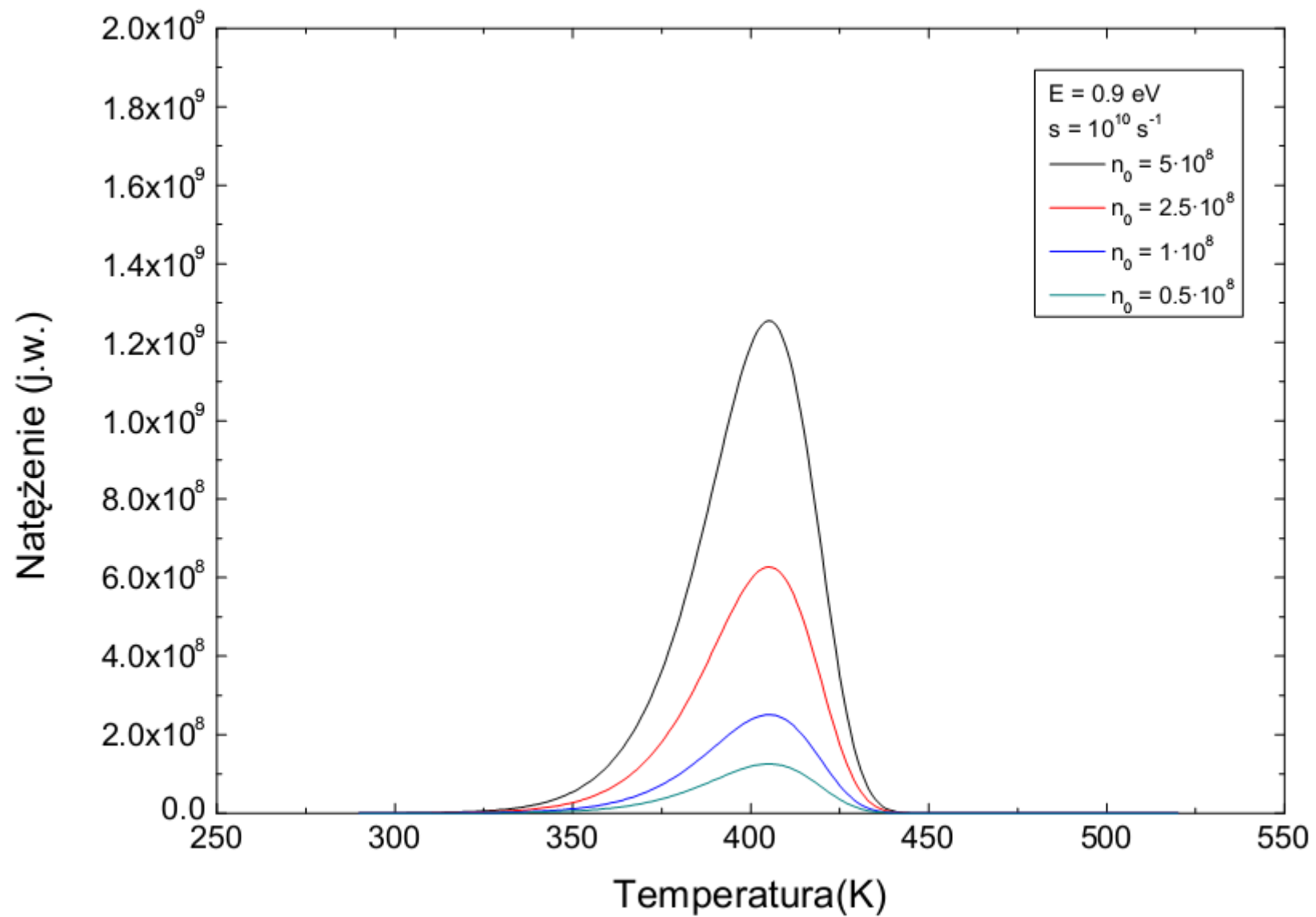
N_0 - liczba sputakowanych elektronów w chwili $t = 0$

$s'' = s' n_0^{(b-1)}$ – empiryczny parametr oznaczający efektywny czynnik częstotliwościowy w ogólnym rzędzie kinetyki.

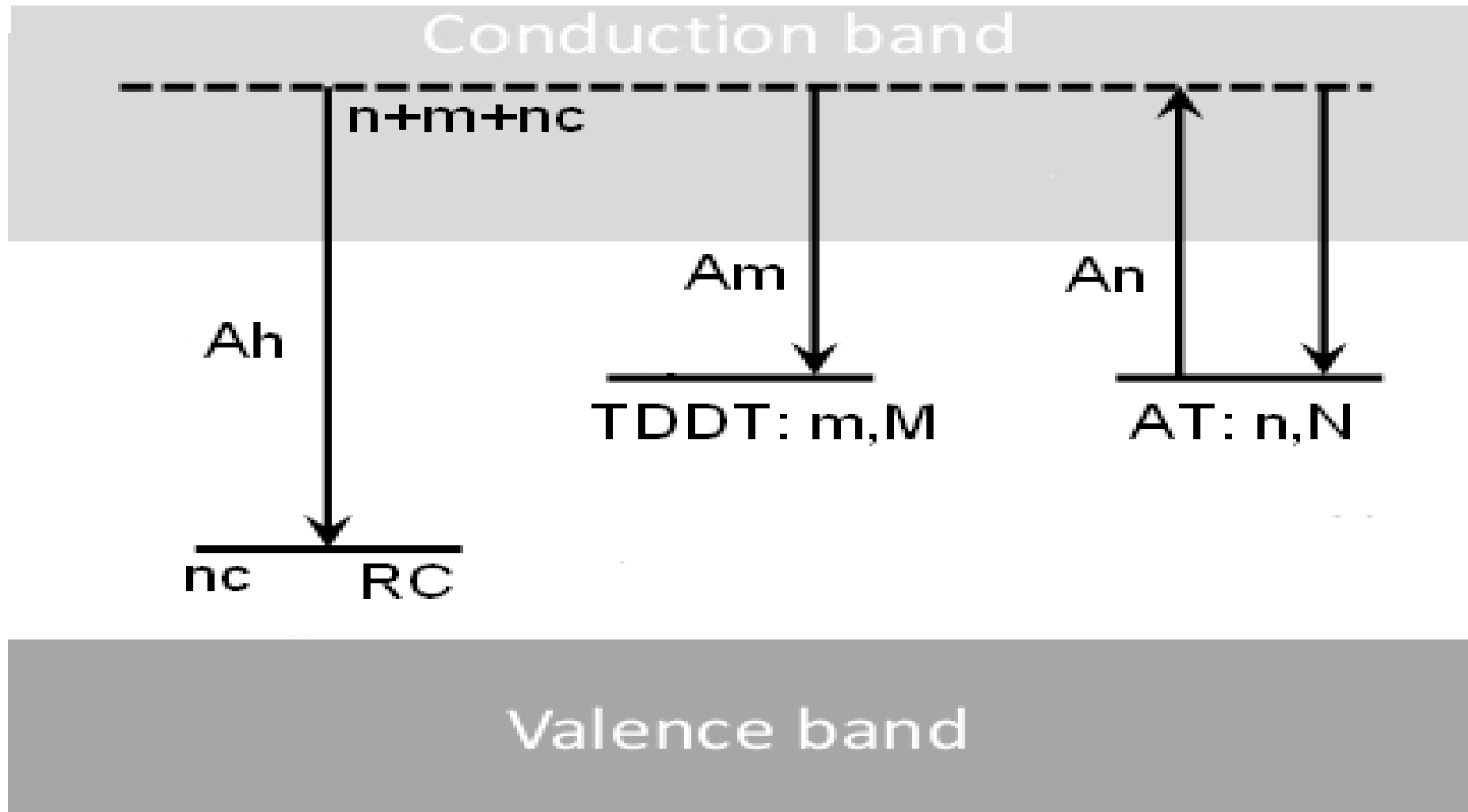

Bardziej złożony model IMTS (interactive-multiple-trap-system)

Zależności nośników w modelu IMTS

$$\frac{dn_c}{dt} + \frac{dn}{dt} + \frac{dm}{dt} = -(n + m + n_c) n_c A_h$$

$$I = \frac{-d(n + m + n_c)}{dt} = (n + m + n_c) n_c A_h$$

$$\frac{dn}{dt} = -ns \exp\left(\frac{-E}{kT}\right) + A_h (N - n) n_c$$

$$\frac{dm}{dt} = A_m (M - m) n_c$$

Badane materiały.

Matryce

BaYF - BaY_2F_8

KYF - K_2YF_5

LLF - LiLuF_4

LTB - $\text{Li}_2\text{B}_4\text{O}_7$

Próbki

BaYF_Ce,

BaYF_Nd

KYF1,

LTB_Ti,

LLF0,

LLF2_Yb,

LLF3_Yb

Sprzęt i metody pomiarowe.

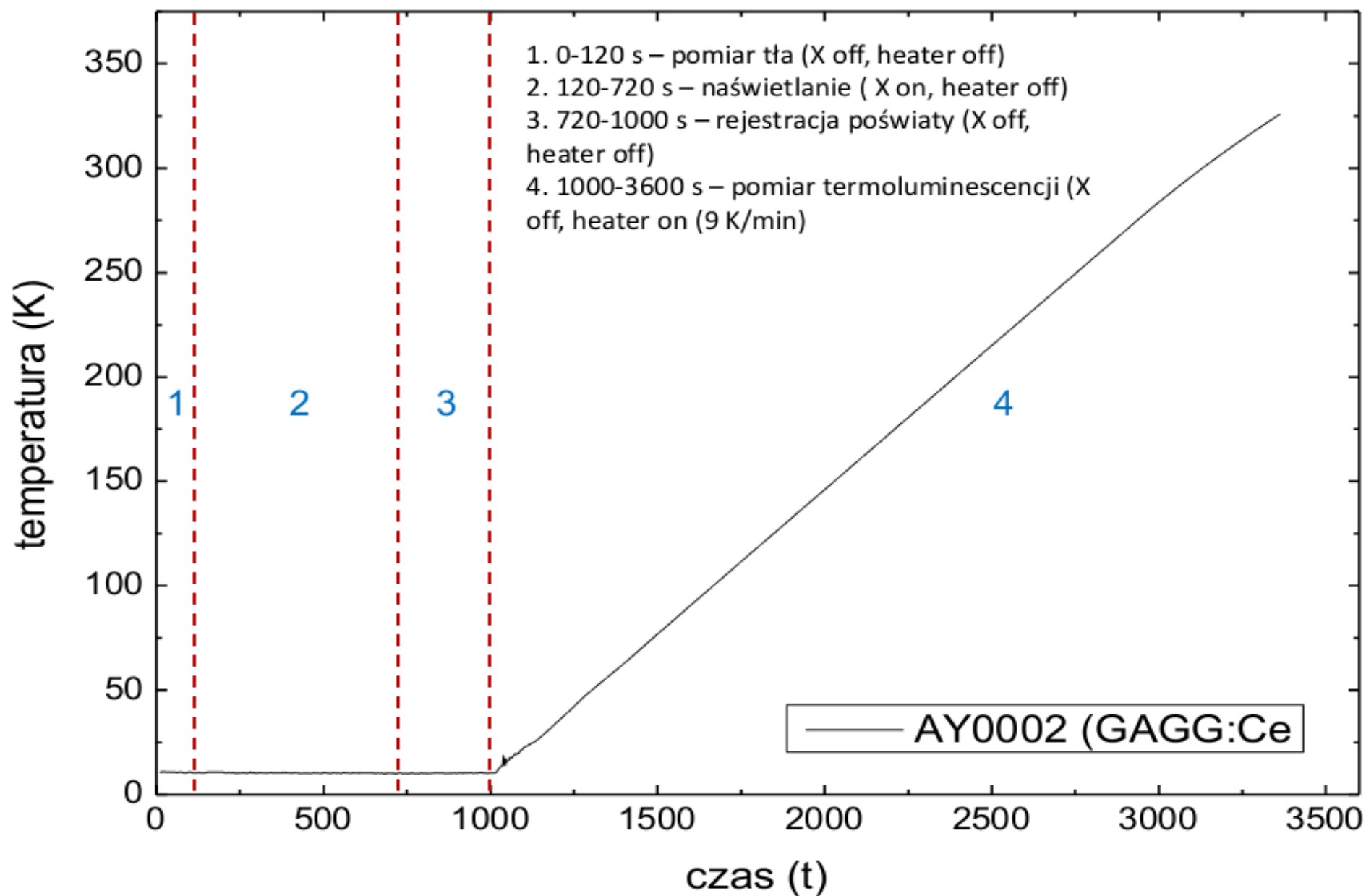
Aparatura pomiarowa składała się z **generatora promieniowania rentgenowskiego Inel X-ray (Cu-anode X-ray tube, 45 kV/10 mA), monochromatora ARC SP-150 , fotopowielacz Hamamatsu R928(800V) , chłodzony za pomocą APD Cryogenics z zamkniętym obiegiem helu z kontrolerem temperatury Lake Shore 330.**

Rejestrowane były widma RL oraz ItTL.

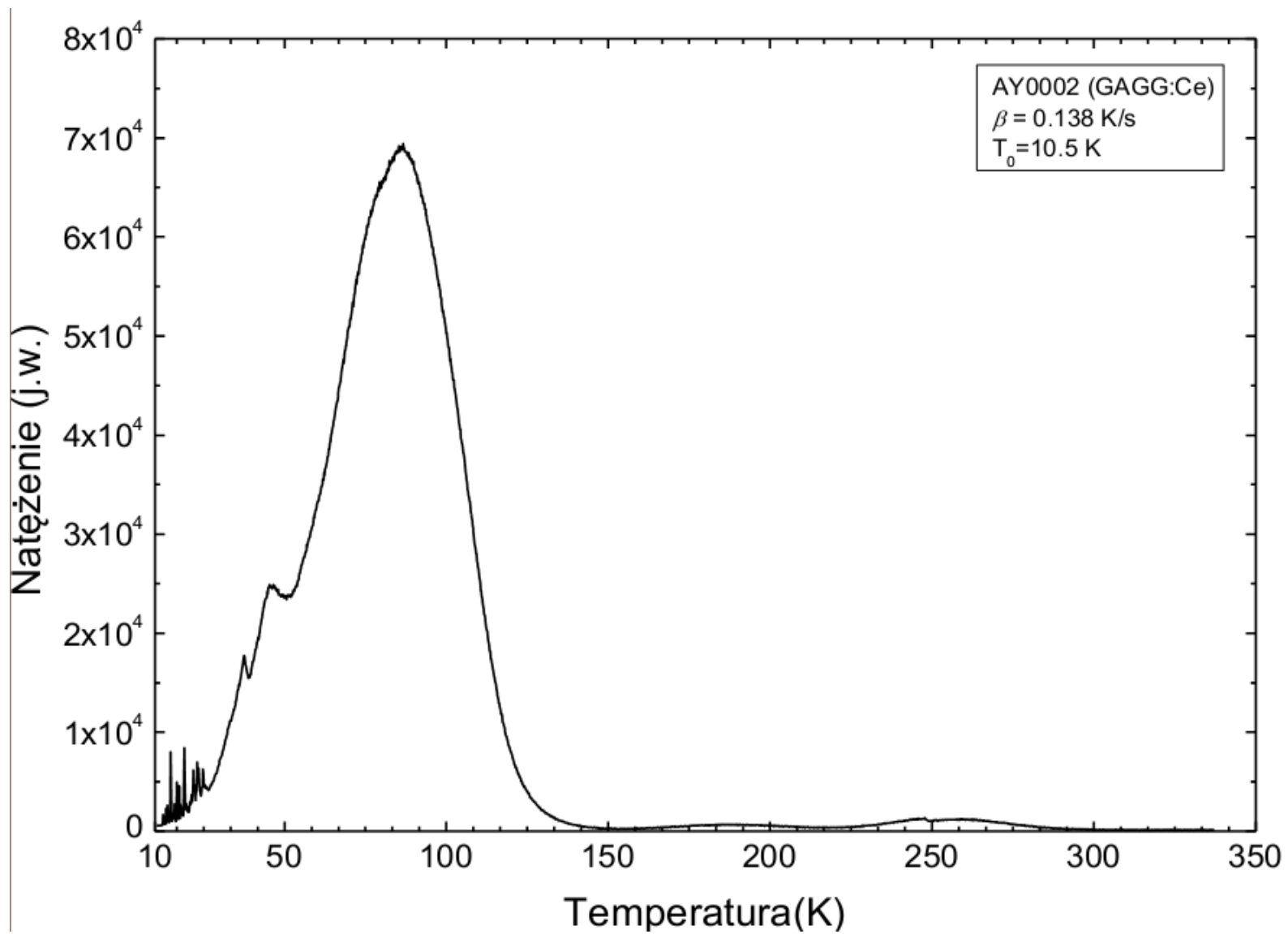
Pomiary RL były przeprowadzane od temperatury **325 K do 10 K** (z krokiem co 10 K) w celu uniknięcia wkładu termicznie uwalnianych nośników. Pomiar ItTL poprzedziło naświetlenie próbek promieniami X przez 10 min w temperaturze 10 K.

Krzywe jarzenia zostały zarejestrowane pomiędzy 10 i 300 K ze stałą grzania **0.141 K/s** ogrzewana liniowo z szybkością $\beta = dT/dt$.

W naszym eksperymencie **$T_0 = 10$ K, $T_{end} = 325$ K, $\beta = 0.141$ K/s,** a funkcja opisująca zmianę temperatury ma postać **$T(t) = T_0 + \beta t$.**

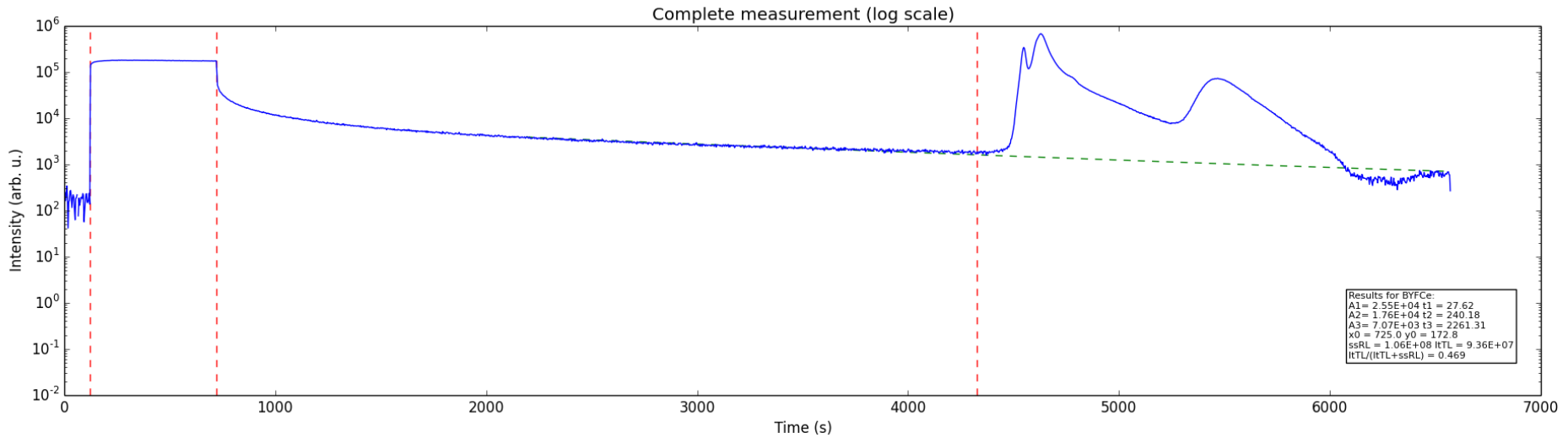
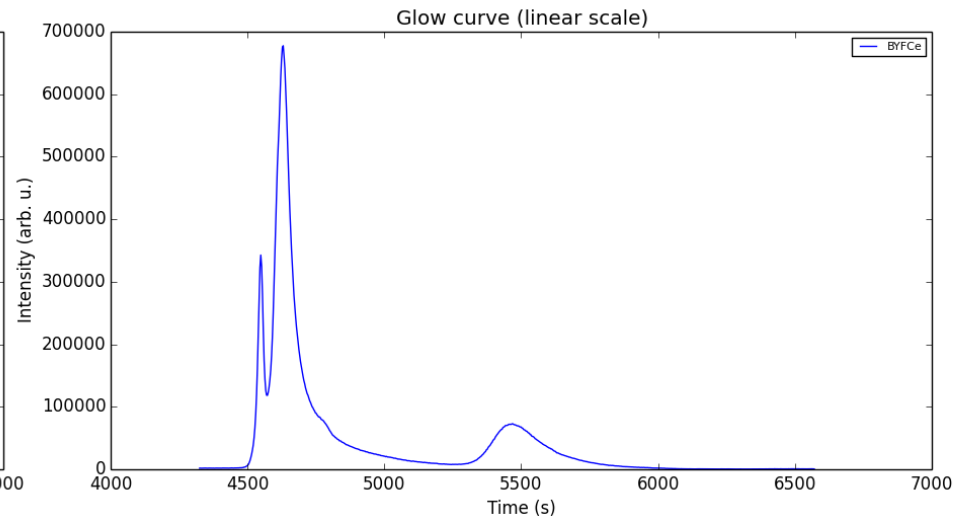
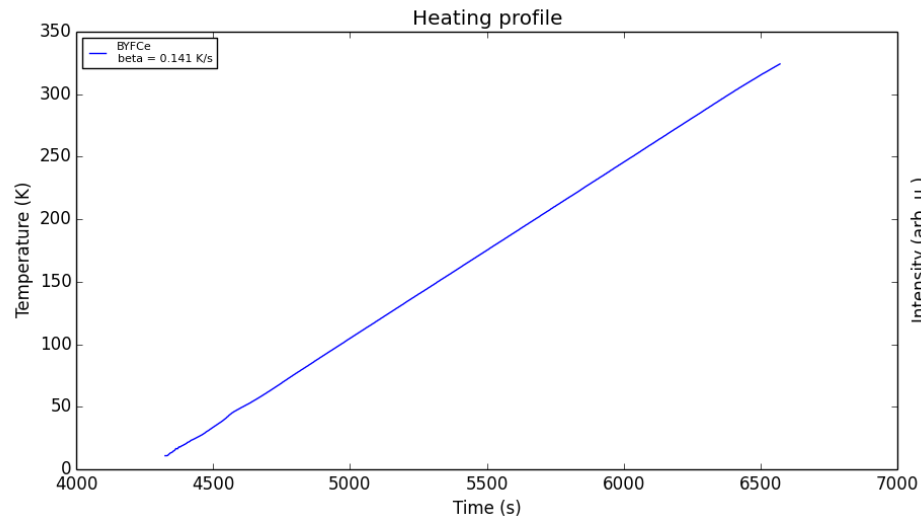

Przykładowy pomiar TL

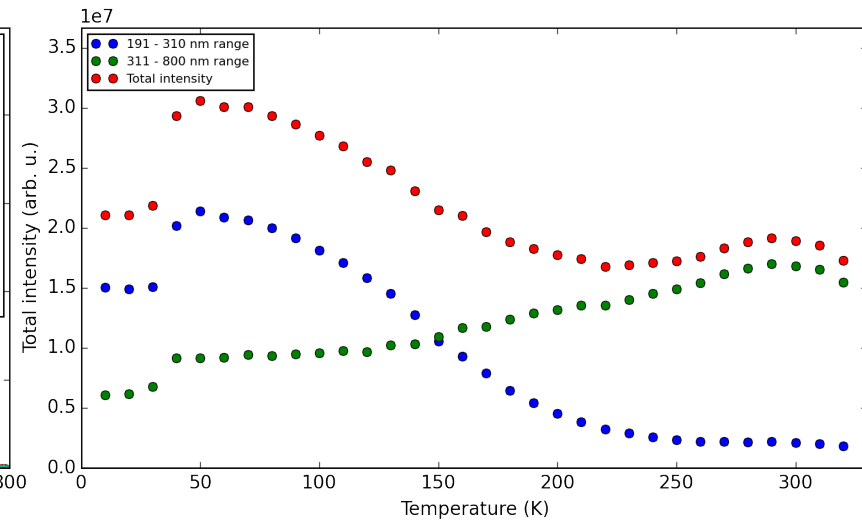
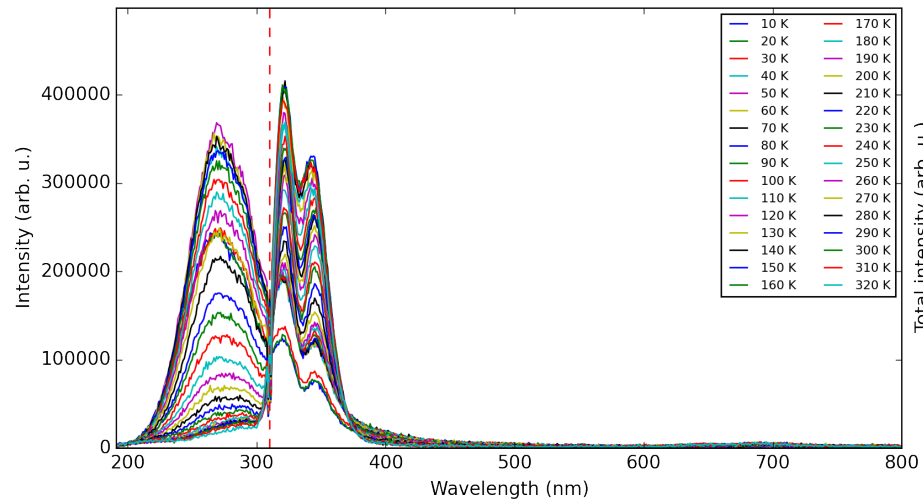
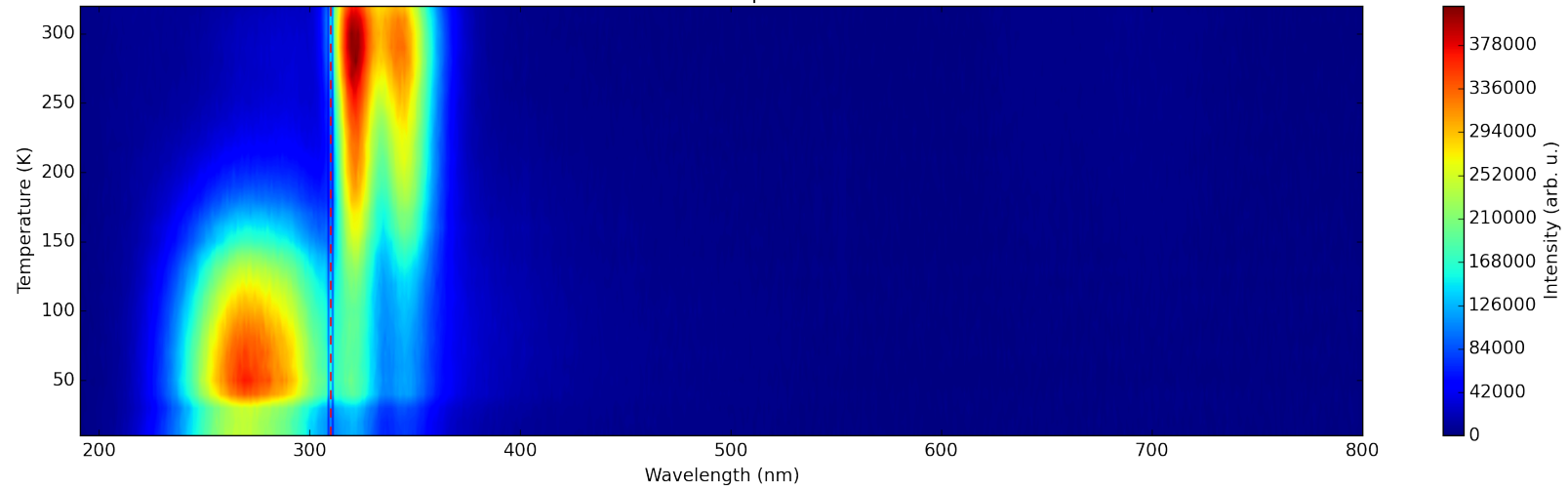
Wyniki i ich opracowanie.

BaYF_Ce - termoluminescencija

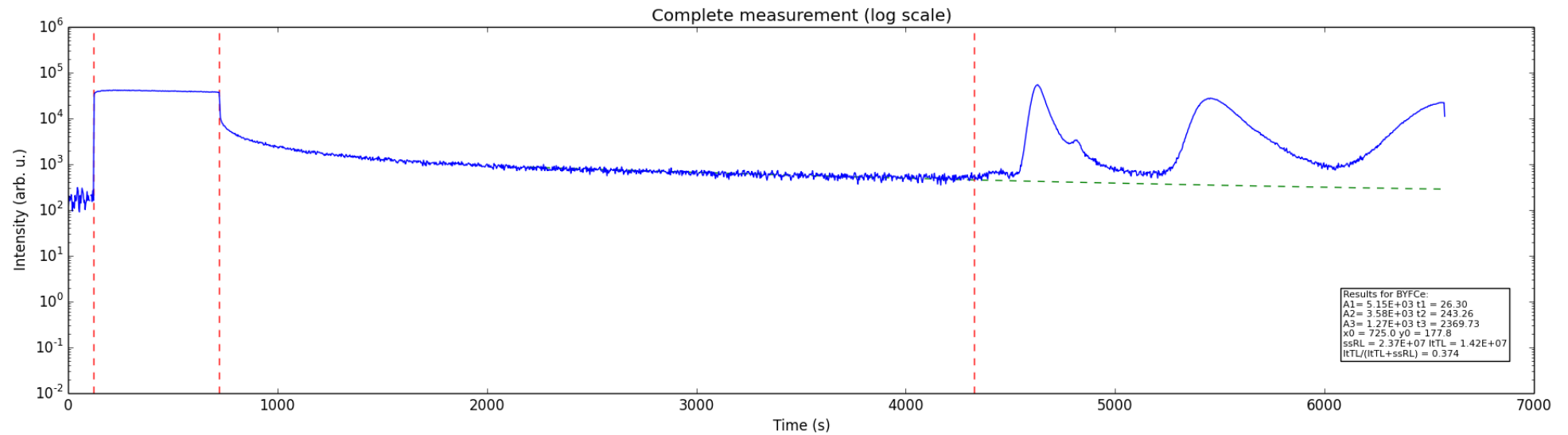
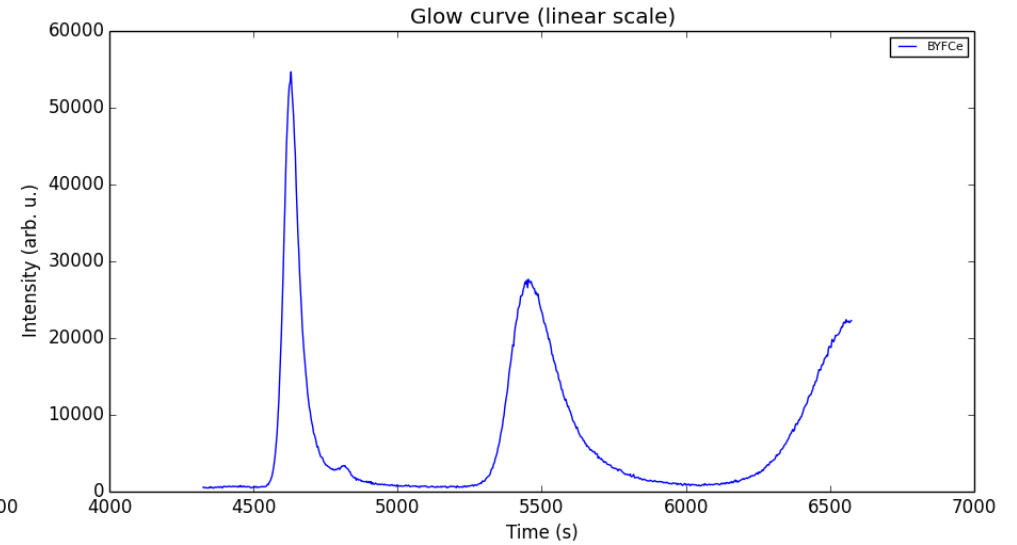
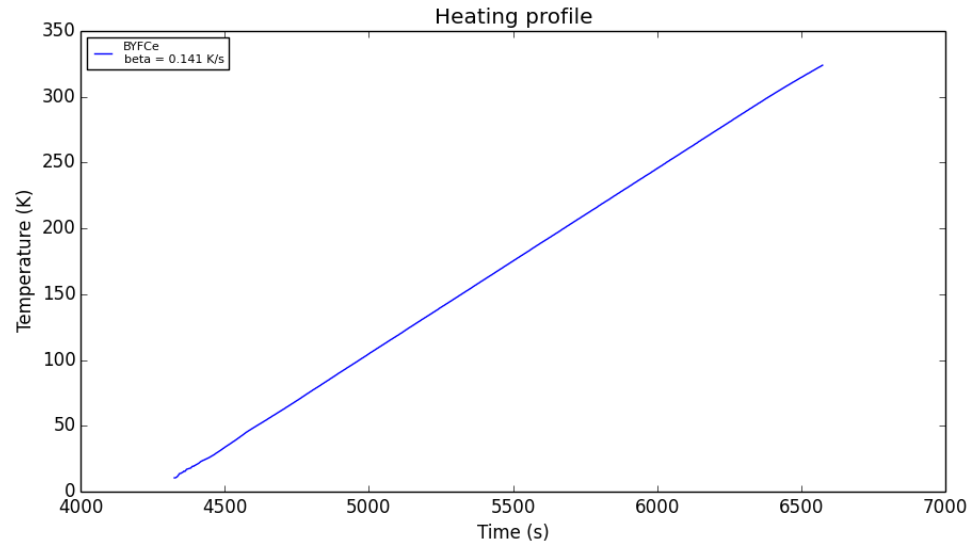

BaYF_Ce - radioluminescencija

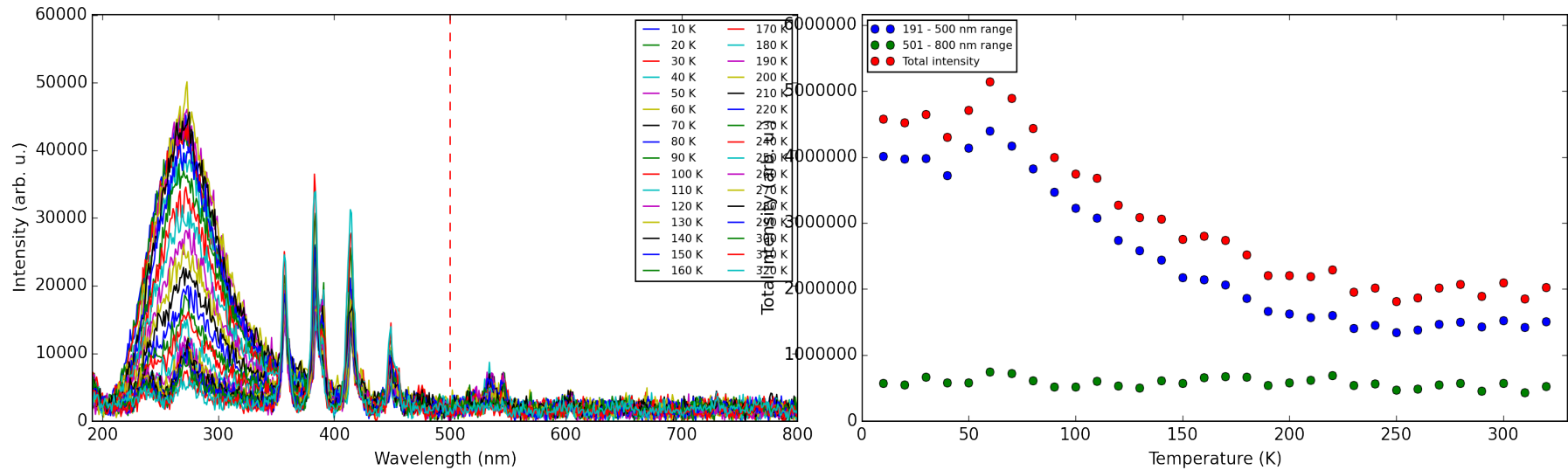
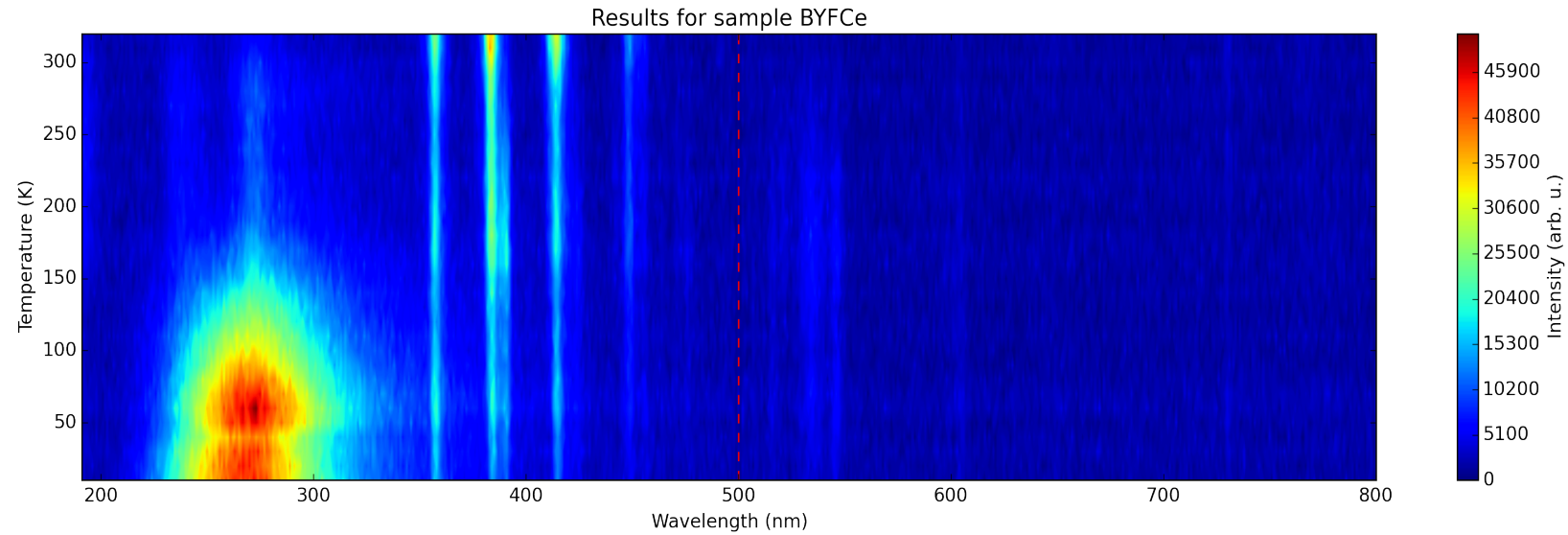
Results for sample BYFCe

BaYF_Nd-termoluminescencija

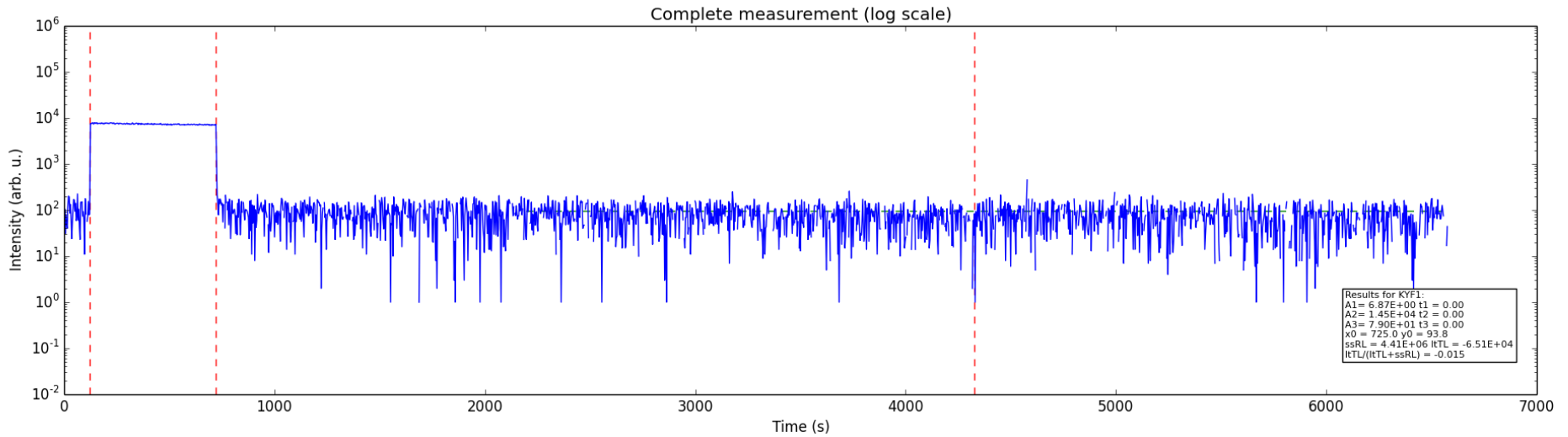
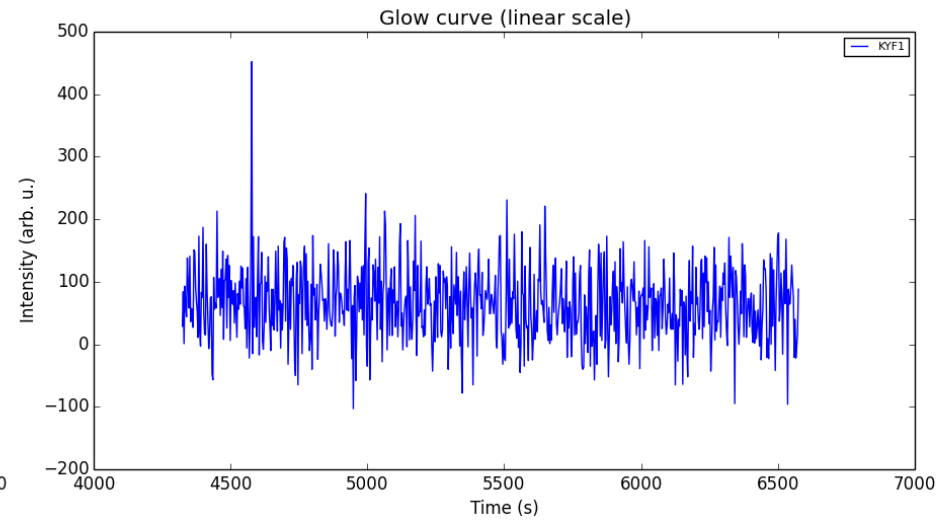
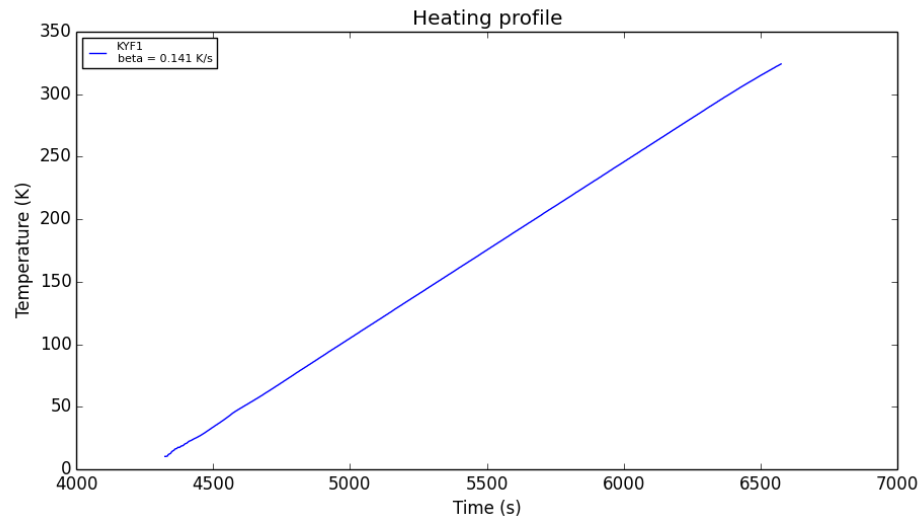

BaYF_Nd - radioluminescencija

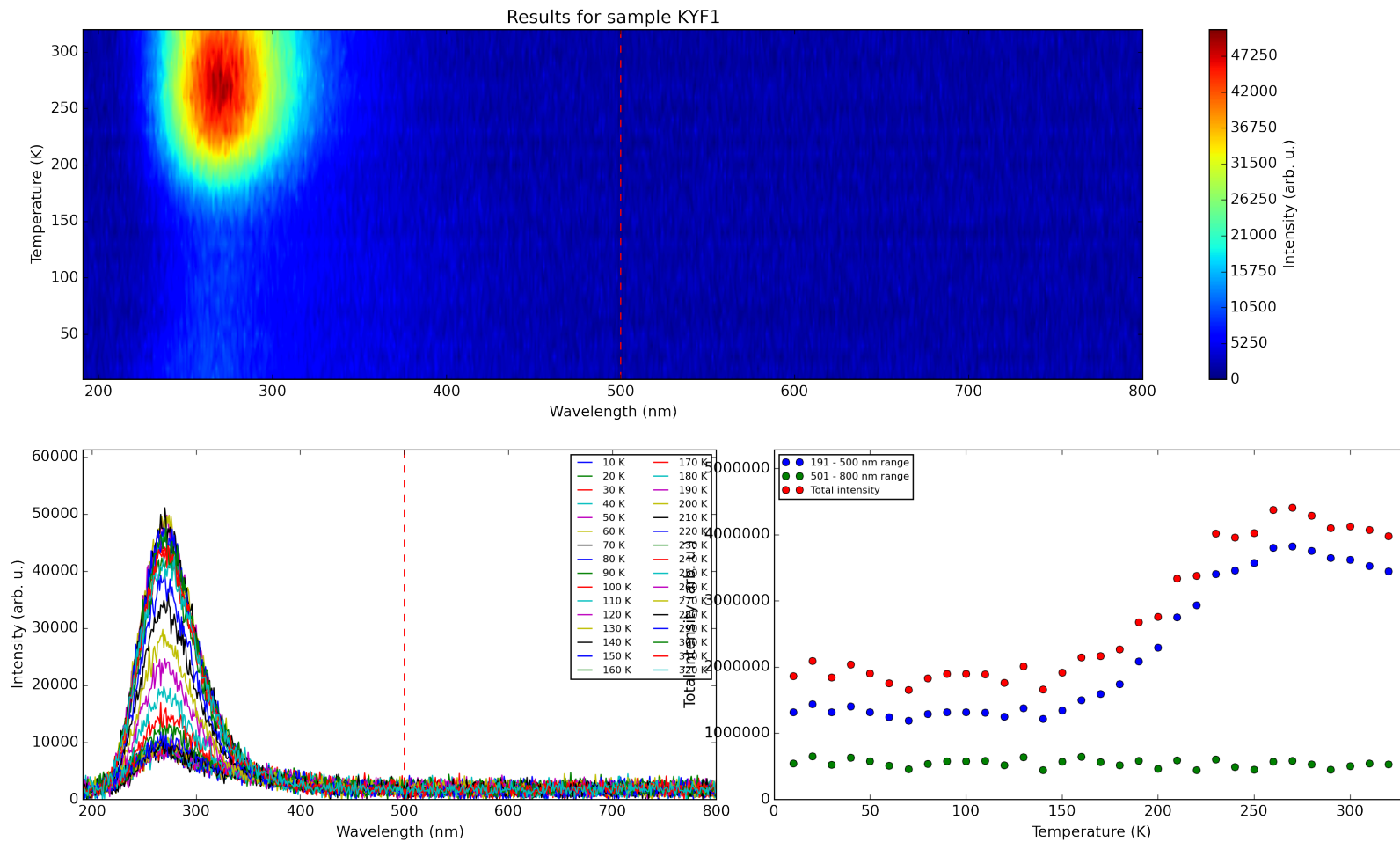

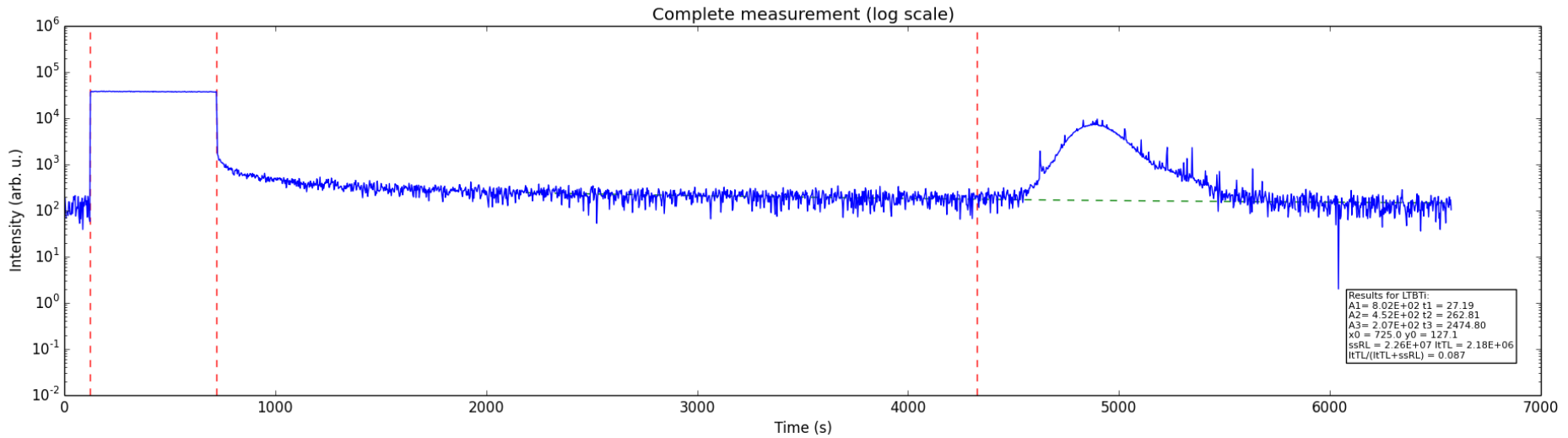
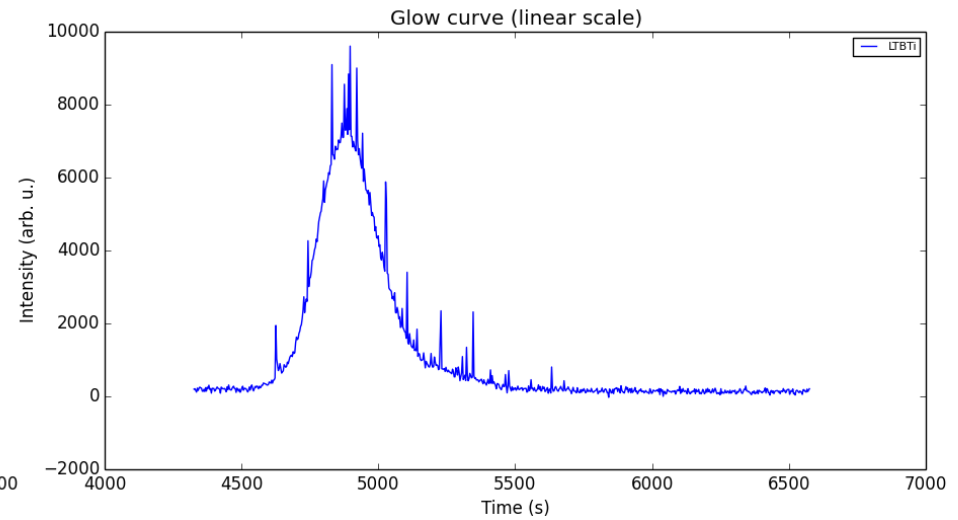
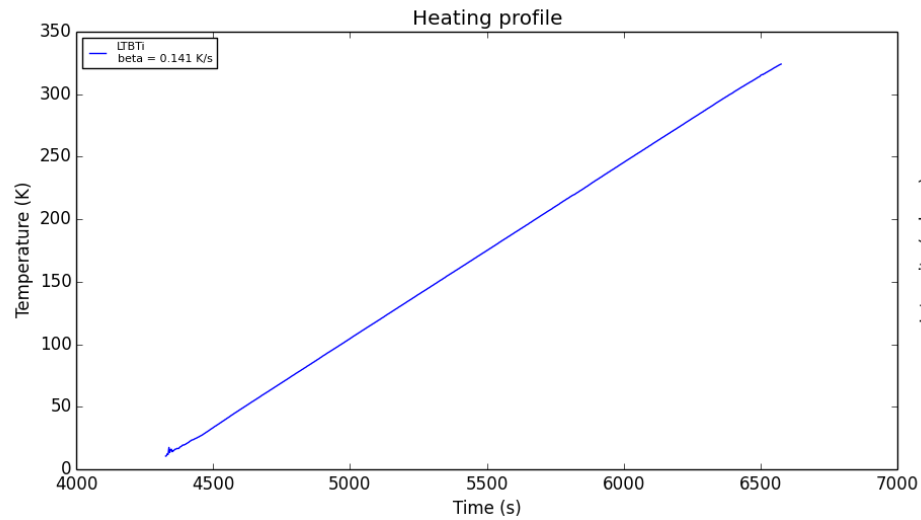
KYF1 – termoluminescencja

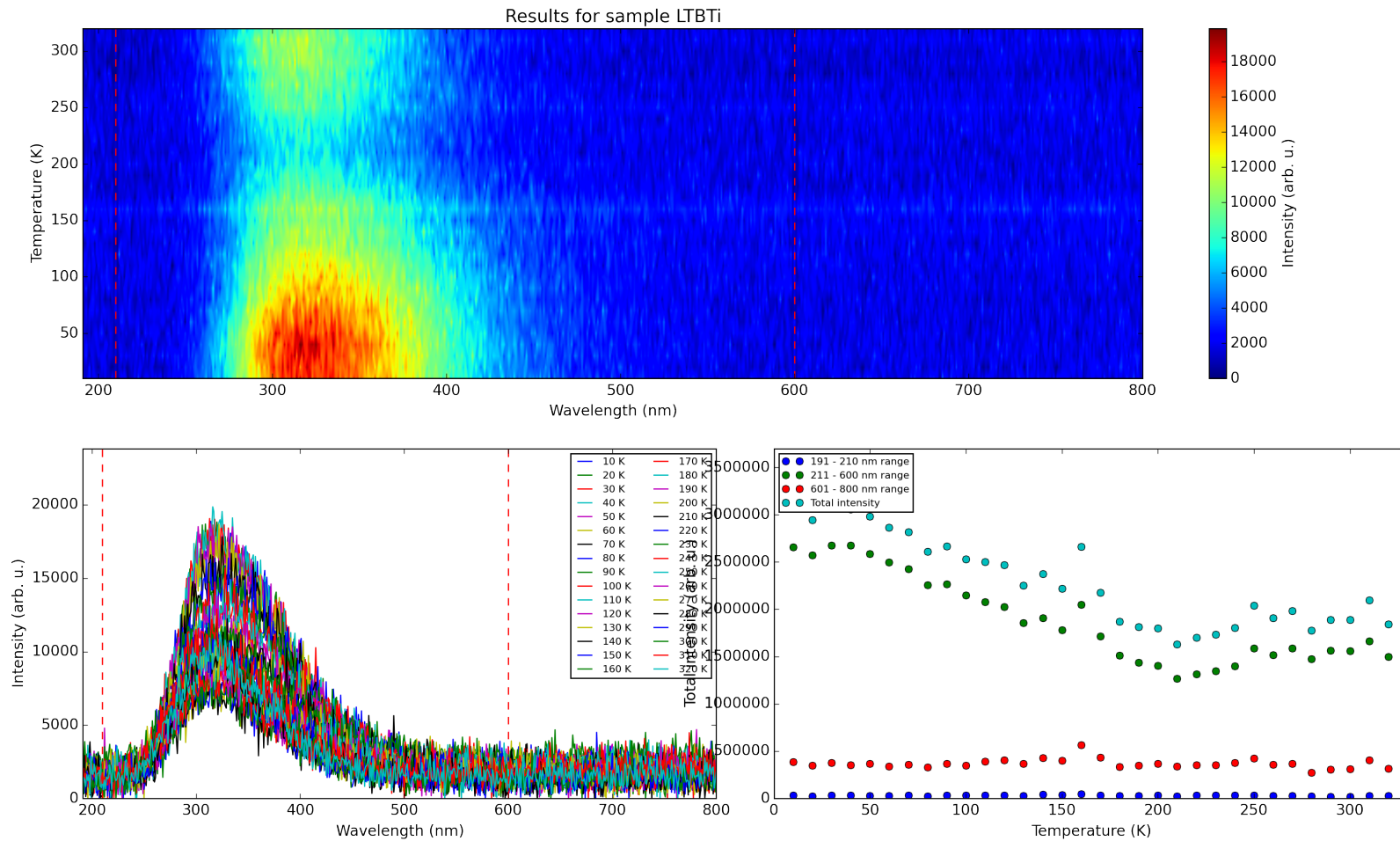
KYF1 - radioluminescencija

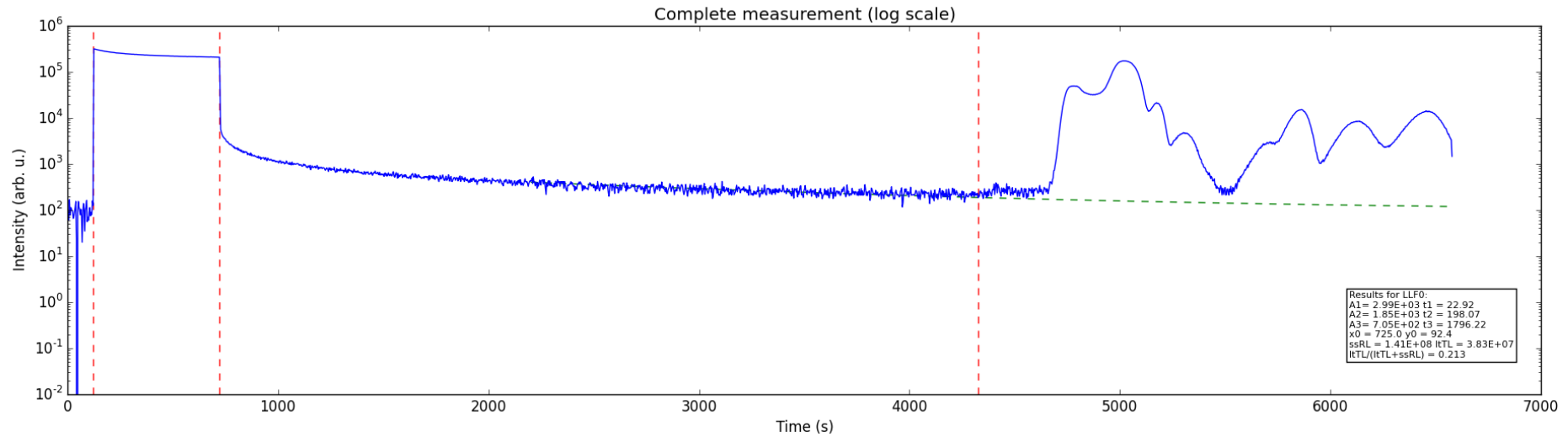
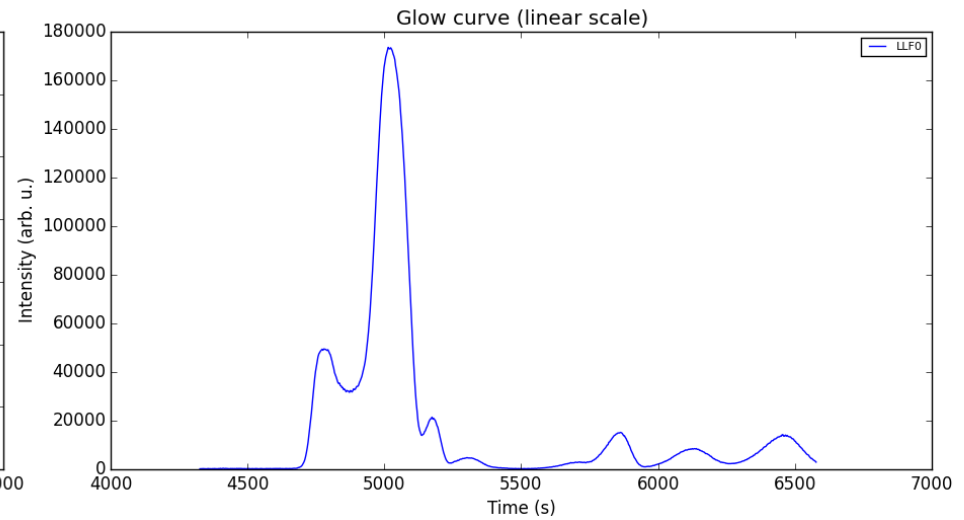
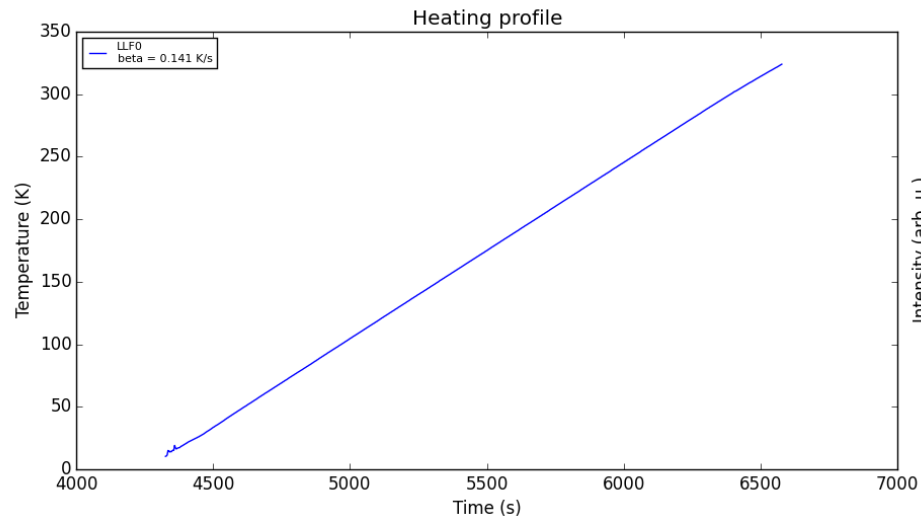
LTB_Ti – termoluminescencja

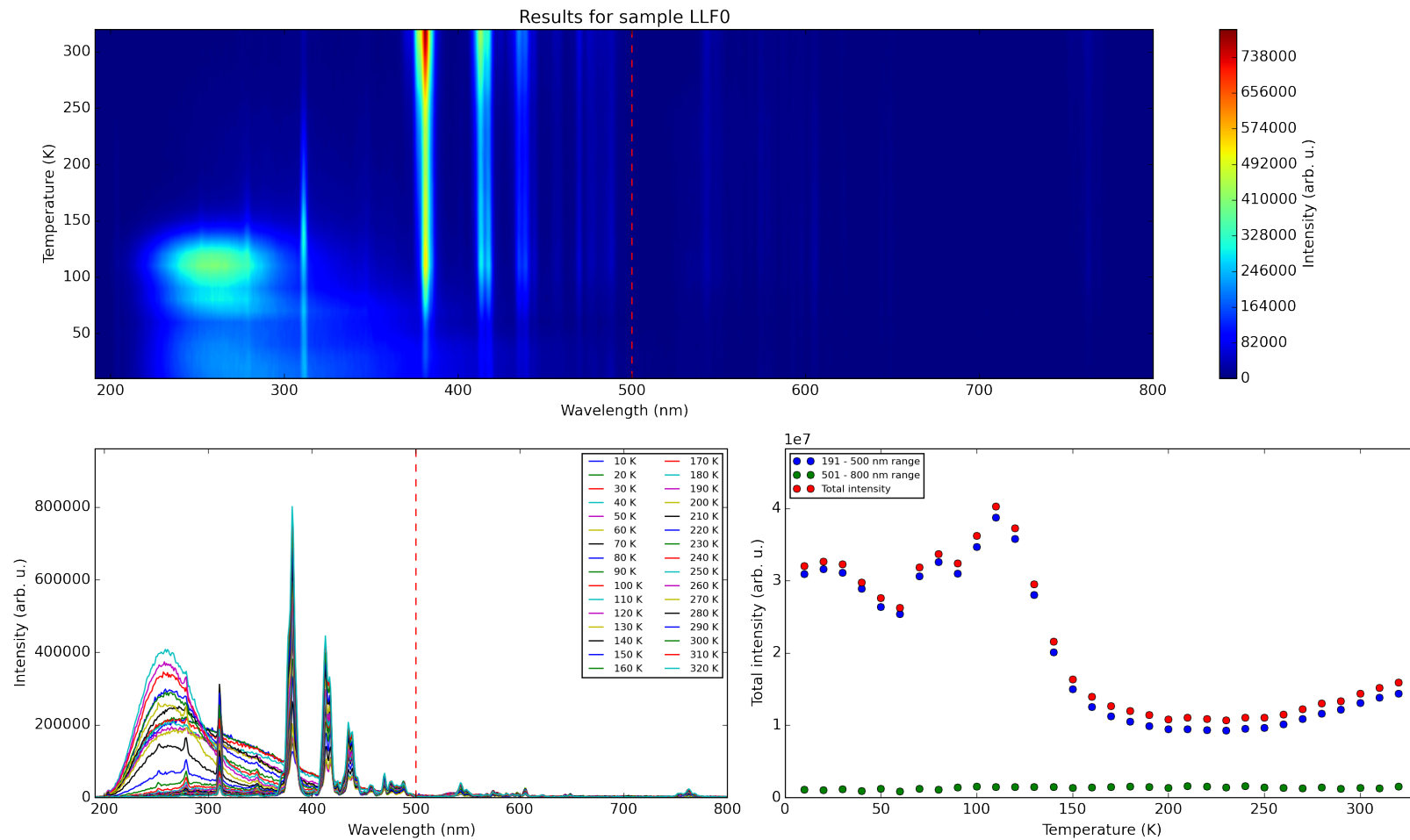
LTB_Ti - radioluminescencija

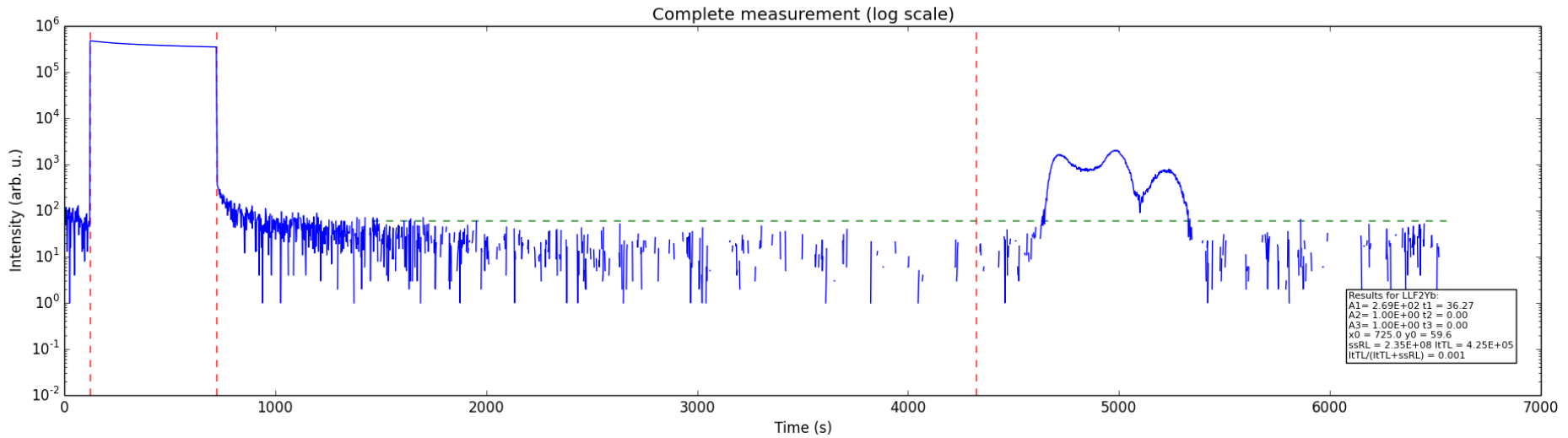
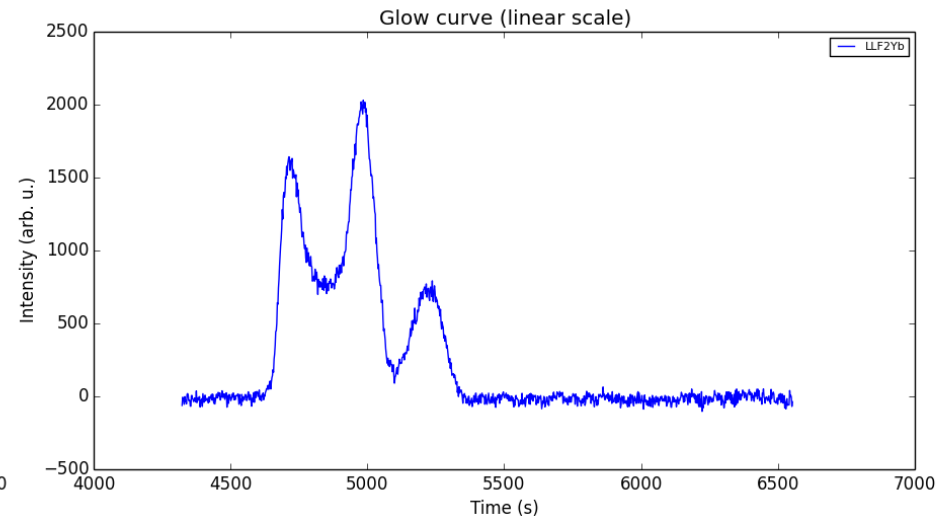
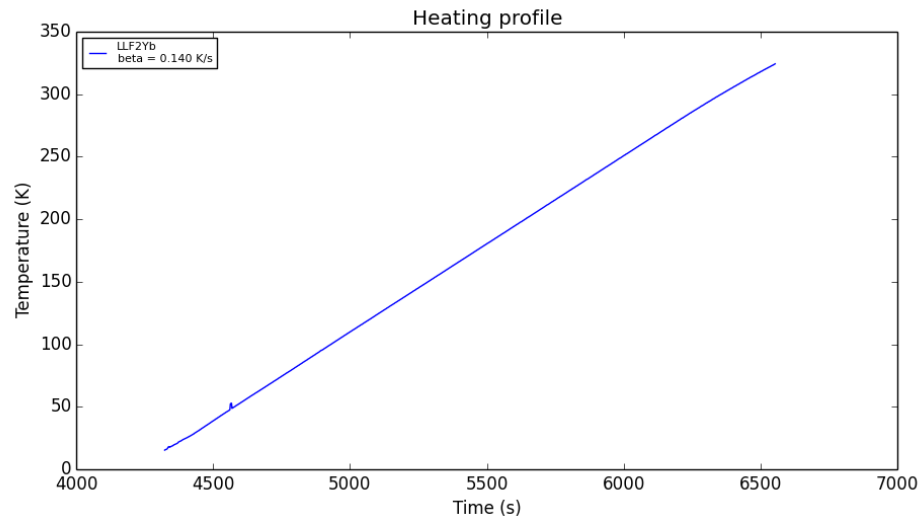
LLF0 – termoluminescencja

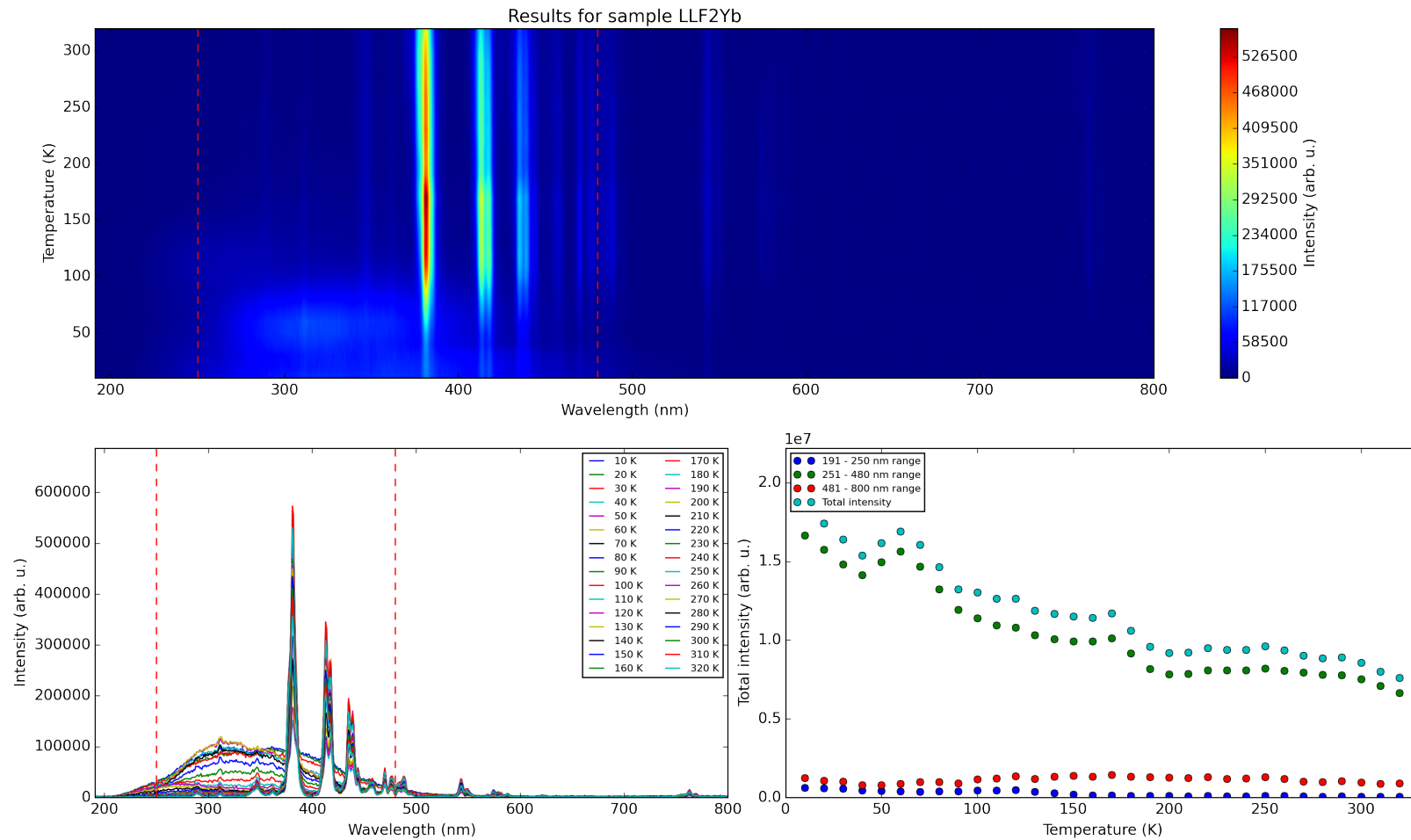
LLF0 - radioluminescencija

LLF2_Yb - termoluminescencja

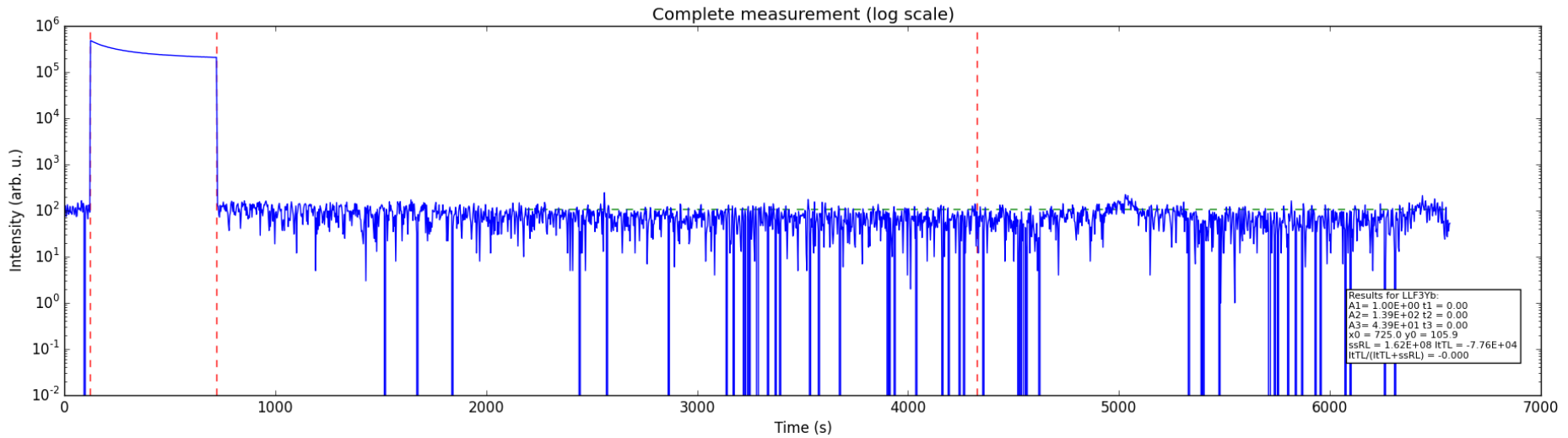
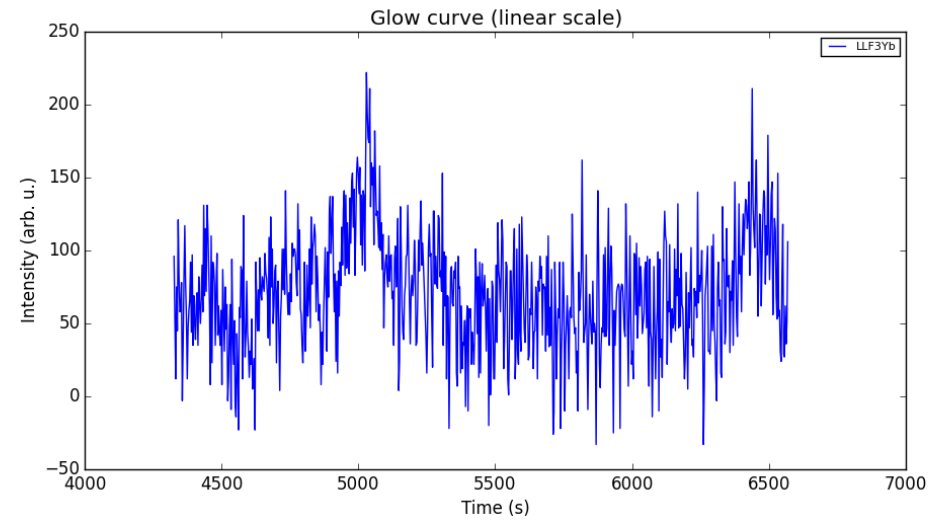
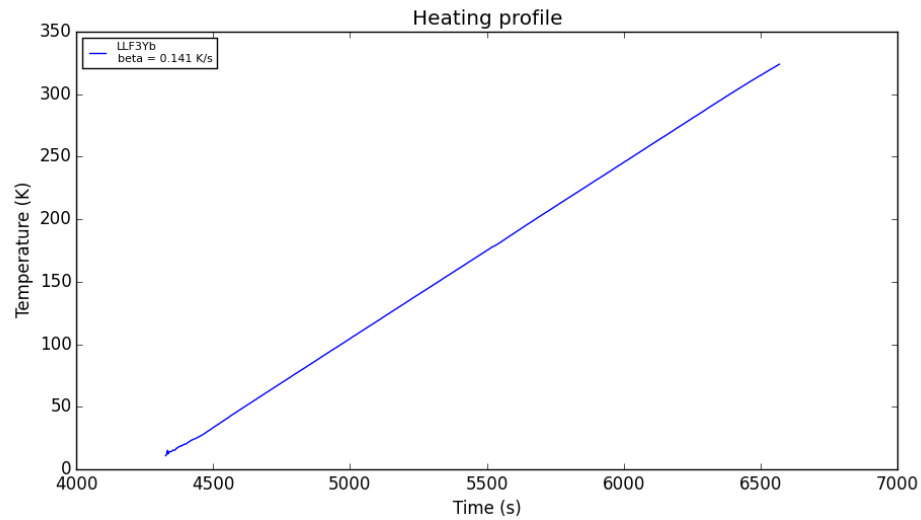

LLF2_Yb - radioluminescencija

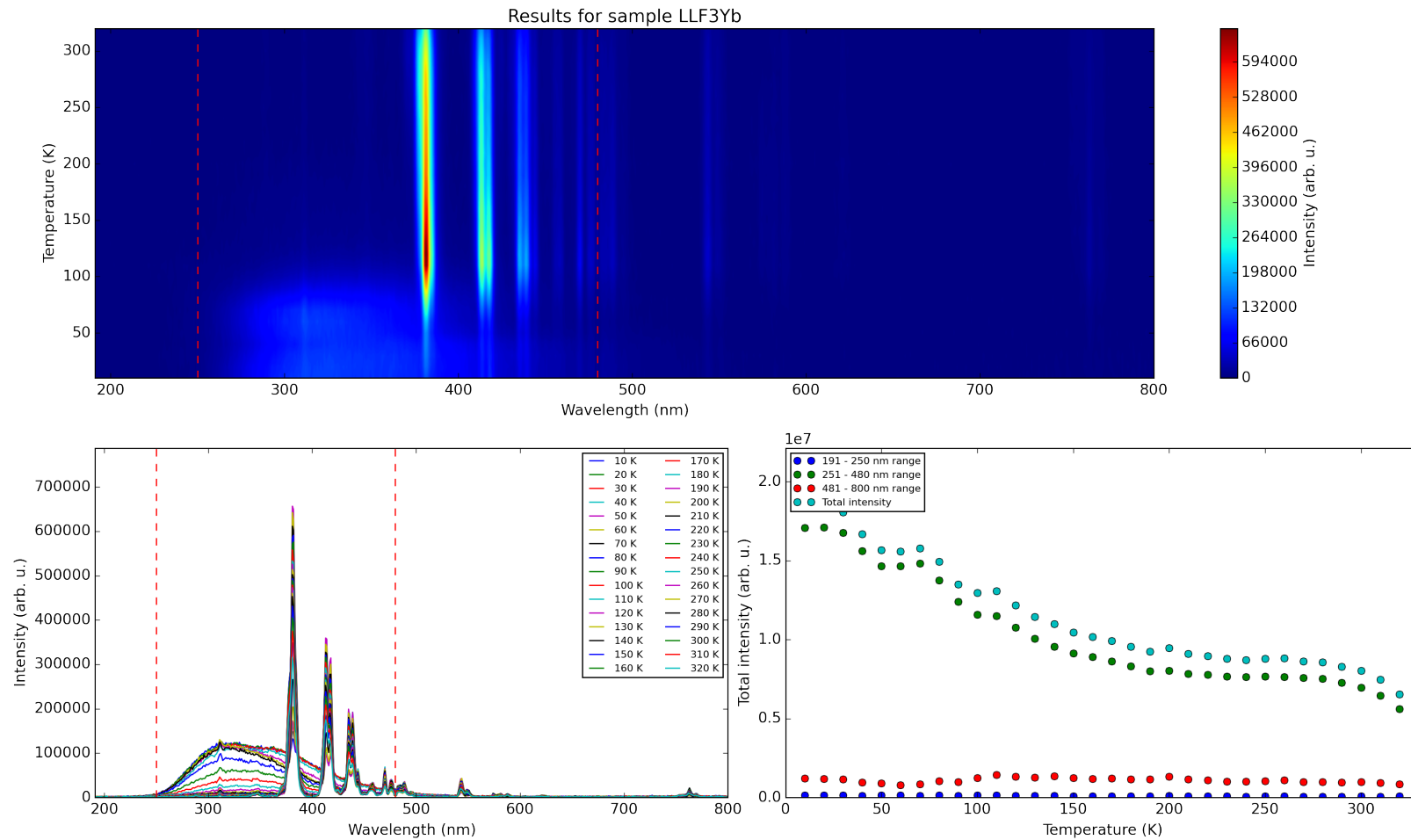

LLF3_Yb – termoluminescencja

LLF3_Yb - radioluminescencija

Parametry obliczone dla BaYF.

BaYF:Ce

$$E = \begin{vmatrix} 0,171 \text{ eV} \\ 0,035 \text{ eV} \\ 0,276 \text{ eV} \end{vmatrix}$$

$$s = \begin{vmatrix} 2,902 \cdot 10^{-13} \text{ s} \\ 2,620 \cdot 10^{-12} \text{ s} \\ 1,554 \cdot 10^{-13} \text{ s} \end{vmatrix}$$

BaYF:Nd

$$E = \begin{vmatrix} 0,102 \text{ eV} \\ 0,325 \text{ eV} \\ 0,269 \text{ eV} \end{vmatrix}$$

$$s = \begin{vmatrix} 2,378 \cdot 10^{-14} \text{ s} \\ 8,859 \cdot 10^{-12} \text{ s} \\ 6,777 \cdot 10^{-10} \text{ s} \end{vmatrix}$$

Parametry obliczone dla BaYF.

BaYF:Ce

BaYF:Nd

$$\frac{TL}{TL + ssRL}$$

0,469

0,374

$n_0 = 2.935 \cdot 10^8$

$n_0 = 1.767 \cdot 10^8$

Wnioski

Podziękowania

Dziękuję za uwagę . .

Dziękuję za uwagę . .

. . i proszę o zadawanie pytań . .